

Ion Barbu

POEZII

Prefață de
Gabriel Badea

Îngrijirea ediției,
biobibliografie și referințe critice de
Valeria Filimon

PREFAȚĂ

Ion Barbu – un aed al timpurilor moderne

Volumul pe care îl propunem cititorului este semnat de Ion Barbu, unul dintre principalii exponenți ai modernismului literar românesc, îndeosebi în planul poeziei. Chiar dacă opera sa poetică (întocmai ca cea a lui Rimbaud) constă într-o singură țâșnire a inspirației – volumul *Joc secund* (1930) –, numele lui Ion Barbu a rămas în istoria literară datorită acestui unic volum, aulic și maiestuos. Într-un sens anume, opera sa poetică atestă faptul că limba română a acelei epoci oferea resursele lingvistice și stilistice pentru geneza unei poezii de natură ermetică sau abstractă, depășind cadrele de manifestare ale geniului eminescian și pătrunzând astfel în universul poetic modernist. Nu mă refer doar la descoperirea criticii de întâmpinare, anume că poezia lui Barbu era sincronă cu cea a lui Mallarmé sau Valéry, ci însuși spiritul acelei epoci (cel ce forțează limitele limbajului, prin poezie) ajunsese la nivelul unei poezii pure, eliberată de sub dominația materialului și contingentului. Dat fiind caracterul ermetic al majorității poemelor incluse în ciclul *Joc secund*, interpretările criticilor au fost adeseori divergente, îndeosebi atunci când au încercat să ajungă la semnificatul sau sensul poeziei barbiene. Însă majoritatea au căzut de acord în privința caracterului anti-confesiv, anti-liric și infrarealist¹ al acesteia. Tot asemenea cu faimoasa tăcere a lui Rimbaud, pentru Barbu volumul *Joc secund* a însemnat despărțirea de poezie și îndreptarea

---

¹ Iată cum Barbu înțelege infrarealismul, scriind despre poezia lui Rimbaud: „Si nous avons le goût des accouplements décevants de mots, nous aurions du parler ici de l' *infraréalisme* au lieu du *surréalisme* de Rimbaud. Un *infraréalisme* qui interroge les fondements de la perception pour en induire la loi”. („Dacă am fi avut gustul acuplărilor dezamăgitoare de cuvinte, ar fi trebuit să vorbim aici despre infrarealism în loc de suprarealismul lui Rimbaud. Un infrarealism care chestionează bazele percepției pentru a induce legea”). Ion Barbu, „Rimbaud”, în *Luceafărul*, VII, 16 (149), 1 august 1964, p. 12 (textul a fost scris în 1948), text reprodus în *Opere, vol. II. Proză, op.cit.*, p. 92-97 (95).

către sferele austere ale matematicii, așa încât putem spune că apariția sa în planul literaturii interbelice a fost una meteo-rică, dar nu efemeră.

Temele majore ale artei poetice barbiene

Poetica barbiană conține, așa cum a fost de altfel obser-
vat de către o parte a exegezei, un puternic filon de inspira-
ție orfică, hermetică și alchimică, însă fără a cădea înspre la-
tura ocult-esoterică a acestor doctrine. Faptul acesta este cel
mai vizibil în poemele *Oul dogmatic* (corespunzător viziunii
orfic-hermetice) și în *Ritmuri pentru nunțile necesare* (cores-
punzător viziunii alchimice²). În primul poem, cosmologia orfi-
că și analogia dintre microcosmos și macrocosmos sunt des-
tul de clare³, pe care spiritul geometrizarant al poetului le sur-
prinde în imagini foarte vii: „Dar plodul?/ De foarte sus/ Din
polul plus/ De unde glodul/ Pământurilor n-a ajuns// Acordă
lin/ Și masculin/ Albușului în hialin:/ Sărutul plin“. Simplitatea
și puritatea acestei cosmologii sunt puse în contrast cu la-
tura amnezică a omului: „Om uitător, ireversibil,/ Vezi Duhul
Sfânt făcut sensibil?/ Precum atunci, și azi – întocma:/ Mărun-
te lumi păstrează dogma.// Să vezi, la bolți, pe Sfântul Duh/ Ve-
ghind vii ape fără stuh,/ Acest ou-simbol ți-l aduc,/ Om șters,
uituc“. Revelația Duhului Sfânt se află în cel mai umil lucru,
oul ca principiu generator și ca sursă a vieții⁴, însă omul igno-
ră în mod fatidic și sistematic ceea ce i se dă în mod direct și
în fiecare clipă, preferând să caute sursa vieții prin diferite alte
căi de cunoaștere, de natură științifică sau rațională, în cazul
modernității. Uitarea omului este un obstacol în calea *anam-
nesis*-ului platonician, una din cele patru căi prin care spiritul
omenesc poate dobândi condiția de dinaintea nașterii în lu-
mea materială, atunci când sufletul a contemplat esențele in-
teligibile⁵. Poemul poate fi interpretat și ca o critică la adresa

² Pentru o interpretare în cheie alchimică a operei lui Barbu, vezi Dorin Teodores-
cu, *Poetica lui Ion Barbu*, Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1978.

³ În pofida ermetismului ce caracterizează majoritatea poemelor din *Joc secund*.

⁴ Despre simbolismul oului cosmogonic, vezi Mircea Eliade, *Tratat de istoria reli-
giilor*, cu o prefață de Georges Dumézil și un cuvânt înainte al autorului, traducere
din franceză de Mariana Noica, Ed. Humanitas, București, 2013, p. 418-422.

⁵ Iată cum este descris idealul poetic barbian: „Invențiunea poetică, astfel înțeleasă
[recăștigarea prin cel mai recules act de *amintire* a unui sens pierdut de frumuse-
țe], se așază imediat lângă marea experiență proustiană. Între învierea prin remi-
niscență activă a misteriosului Combray și preocuparea lirice înalte: ridicarea unui
helenism neistoric, *altfel adevărat* (prezent în gândirea geometrică a lui Eudox și
Apolonius, ajuns la expresiune în oda pindarică) – aceeași concurență făcută duratei

agnosticismului acelei epoci (dar și mai puternic în zilele noastre), însă, în mod paradoxal, o critică venită din partea unui spirit matematic. Ion Barbu rămâne în istoria literaturii române drept un caz unic de scindare a forței creatoare, deopotrivă în planul poetic și în cel al matematicilor superioare.

Două planuri aparent ireconciliabile și ireductibile, însă nu pentru Ion Barbu, care adeseori a invocat întâlnirea dintre poezie și matematică într-o cheie de boltă a existenței. Asemenea lui Platon, care interzicea intrarea în Academie a celui ce nu fusese inițiat în tainele geometriei, Barbu aspira către condiția unui poet-geometru, capabil să surprindă misterul poeziei în integralitatea sa:

„Când voi avea bani, visez să scot o revistă cu nume matematic [...]. Revista ar purta un titlu arbitrar și eufonic, iar pe frontispiciu, ca moto, dictonul lui Platon: „*Nimeni să nu intre aici, dacă nu-i geometru*”. Asta nu înseamnă că poeții vor fi excluși. După cum ți-am spus, pentru mine, poezia este o prelungire a geometriei, așa că, rămânând poet, n-am părăsit niciodată domeniul divin al geometriei”⁶.

Această intransigență a spiritului său s-a manifestat și în frecventele polemici fie cu poeții (cea cu Arghezi a fost cea mai cunoscută⁷), fie cu criticii însemnați din epocă (Lovinescu, Călinescu, Cioculescu, Streinu⁸). În peisajul modernismului românesc, Barbu a jucat rolul unui *mare izolat*, aflat în raporturi asimetrice cu congenerii săi, iar aceasta este o trăsătură esențială a spiritului modern. Cum poate fi interpretată această retragere treptată a poetului, ce a culminat cu însăși negarea poeziei ca experiență și valoare absolută? Să fie oare aceasta doar o parte din procesul mai amplu denumit obsesia modernistă a căutării Sinelei? „Cel mai imediat fapt al experienței care trebuie explorat apare ca o conștiință intransitivă, indiferentă față de obiectele exterioare, cu excepția faptului că este un contor în jocul de a poziționa sinele.

---

se afirmă stăruitor”. Ion Barbu, „Evoluția poeziei lirice», după E. Lovinescu”, în *Ideea europeană*, IX, 206, 1 decembrie 1927, p.1, reprodus în *Opere, vol. II. Proză*, ediție alcătuită de M. Coloșenco, prefață de Eugen Simion, Academia Română/ Fundația Națională pentru Știință și Artă, Ed. Univers enciclopedic, București, 2000, p. 32.

⁶ I. Valerian, „De vorbă cu d-l Ion Barbu”, în *Viața literară*, I, 36, 5 februarie 1927, text reprodus în *Opere, vol. II. Proză, op.cit.*, p. 135.

⁷ Ion Barbu, „Poetica domnului Arghezi”, în *Ideea europeană*, IX, 205, 1 noiembrie 1927, p.2-3, reprodus în *Opere, vol. II. Proză, op.cit.*, p. 17-29.

⁸ „Polemica Ion Barbu – Șerban Cioculescu, Vl. Streinu”, text reprodus în *Opere, vol. II. Proză, op.cit.*, p. 56-80.